

LBRIS

We know
books

Abraham Verghese

SĂ TAI
ÎN PIATRĂ VIE

Traducere din limba engleză
ADRIANA BĂDESCU

LITERA

București

CUPRINS

<i>Prolog. Sosirea</i>	9
------------------------------	---

PARTEA ÎNTÂI

1. Starea tifoidă	23
2. Degetul lipsă	53
3. Poarta Lacrimilor.....	73
4. Regula celor cinci F	94
5. Ultimele clipe.....	109
6. Abisinia mea.....	116
7. Fetor terribilis.....	138
8. Oamenii de la Missing.....	150
9. Ce îți cere datoria	158
10. Dansul lui Shiva	162

PARTEA A DOUA

11. Despre limbajul de la căpătâiul bolnavului și cel din dormitor.....	185
12. Capătul pământului	212
13. Sora în brațele lui Isus	228
14. Cunoștințe despre Mântuitor	245
15. Strâmbătatea șarpelui.....	261
16. Mireasă pentru un an	276

PARTEA A TREIA

17. „Tizita“	297
18. Păcatele tatălui.....	305
19. Să le dăm câinilor ceea ce li se cuvine	323
20. Baba-oarba	335
21. Când știi ce vei auzi.....	359
22. Școala suferinței	368
23. Plăcinta reținută și alte delicatese.....	376
24. Iubirea pentru muribunzi	397
25. Mânia ca formă de iubire.....	405
26. Chipul suferinței	414
27. Chemarea medicinei.....	435
28. Bunul doctor.....	442
29. Papucii lui Abu Kassem	455
30. Cuvânt pentru cuvinte	470
31. Suveranitatea cărnii	492
32. Vremea sădirii.....	505
33. O formă de nebunie	515
34. Vremea culesului	532
35. Dintr-o febră în alta	551
36. Semnele prognosticului	557
37. Exodul.....	585

PARTEA A PATRA

38. Comitetul de primire.....	613
39. Leac pentru durerile dumneavoastră.....	631
40. Sare și piper.....	648
41. Câte un nod, pe rând	656

42. Vocea sângelui	662
43. Marile runde	677
44. Să începi cu începutul	697
45. O chestiune de timp	706
46. O cameră cu vedere	731
47. Scrisori dispărute	741
48. Cinci degete	756
49. Mutarea reginei	767
50. Beregata tăiată	782
51. Alegerea diavolului	797
52. O pereche de organe fără pereche	825
53. Cea care vine	852
54. Întâmplări de acasă	860
55. Plăcinta reținută	866
<i>Mulțumiri</i>	873
<i>Bibliografie</i>	885

PROLOG
SOSIREA

După opt luni petrecute în întuneric în pântecul mamei noastre, eu și fratele meu, Shiva, am venit pe lume într-o după-amiază târzie, pe 20 septembrie, în anul de grație 1954. Am luat prima gură de aer la o altitudine de 2 400 de metri, în atmosfera rarefiată din Addis Abeba, capitala Etiopiei.

Miracolul nașterii noastre s-a produs în sala de operații nr. 3 a spitalului Missing, aceeași încăpere în care mama, sora Mary Joseph Praise, își petrecuse cea mai mare parte a zilelor de lucru, cea în care se simțise cu adevărat împlinită.

Atunci când mama noastră, călugăriță a Ordinului Diecezan al Carmelitelor din Madras, a fost prinsă pe neașteptate de durerile facerii în dimineața aceea de septembrie, sezonul ploilor în Etiopia se sfârșise, iar răpăitul stropilor pe acoperișurile de tablă ondulată ale spitalului încetase brusc, aidoma unei cumetre vorbărețe întrerupte în mijlocul frazei. Peste noapte, în liniștea aceea molcomă, florile de *meskel*¹ se deschiseseră, transformând în aur colinele din Addis Abeba. Pe pajiștile din jurul

¹ Flori galbene care cresc în zonele rurale de pe Platoul Etiopian la terminarea sezonului ploilor musonice (n.red.)

spitalului Missing, rogozul ieșise învingător din bătălia cu nămolul, și un covor strălucitor se întindea chiar până în pragul pavat al clădirii, purtând în el făgăduința a ceva mai substanțial decât jocurile de crichet, crochet și badminton.

Spitalul era amplasat pe o colină înverzită, mănunchiul său de clădiri văruite în alb, cu unu și două etaje, lăsând impresia că a țâșnit direct din sol în aceeași frământare geologică din care se născuseră și munții Entoto. Paturi de flori ca niște albi, alimentate de apa scursă de la streșini, înconjurau clădirile joase aidoma unor șanțuri de apărare. Trandafirii soarei-șefe Hirst acoperiseră zidurile, florile lor stacojii încadrând fiecă fereastră și întinzându-se până la acoperiș. Atât de fertil era solul acela argilos, încât sora-șefă – înțeleapta și înțelegătoarea mână forte care conducea spitalul Missing – ne avertiza să nu pășim pe el cu tălpile goale, fiindcă riscam să ne crească noi degete la picioare.

De la clădirea principală a spitalului porneau cinci alei mărginite de tufișuri înalte de un stat de om, ca spițele unei roți, ducând la cinci căsuțe cu acoperiș de stuf, aproape ascunse de arbuști, garduri vii, pini și eucalipti sălbatici. Așa își dorise sora-șefă, ca Missing să semene cu un crâng, cu un colț al Grădinilor Kensington (pe unde, tânără călugăriță fiind, obișnuia să se plimbe înainte de a veni în Africa) ori cu grădina raiului înainte de păcatul original.

Missing era, de fapt, Spitalul *Misiunii*¹, un cuvânt pe care etiopienii îl rosteau cu un șuierat, astfel încât

¹ În engleză, în original, „Mission“ (n.red.)

se auzea „Missing“. Un funcționar de la Ministerul Sănătății, un proaspăt absolvent de liceu, dactilografiasse pe licența de funcționare „SPITALUL MISSING“ – o ortografiere corectă din punct de vedere fonetic, după părerea lui. Un reporter de la *Ethiopian Herald* preluase greșeala și o dusesse mai departe. Când sora-șefă Hirst i se adresase funcționarului de la minister pentru a o corecta, acesta îi arătase documentul scris de el inițial. „Vedeți și dumneavoastră, doamnă. *Quod erat demonstrandum*, este Missing“, declarase el, de parcă tocmai ar fi demonstrat teorema lui Pitagora, poziția centrală a Soarelui în Sistemul Solar, faptul că Pământul e rotund și amplasarea exactă a spitalului în colțul său de lume. Așa că Missing rămăsese.

Nici un strigăt ori un geamăt nu ieșise de pe buzele sorei Mary Joseph Praise cât ținuseră chinurile cataclismice ale travaliului. Dar, chiar lângă ușa batantă, în cămăruța lipită de sala de operații nr. 3, autoclava uriașă (donată de Biserica Luterană din Zürich) se căina și plângea pentru mama, în vreme ce aburul ei opărit steriliza prosoapele și instrumentele chirurgicale care aveau să fie folosite pentru a o ajuta să nască. La urma urmei, în colțul cămăruței cu autoclava, chiar lângă monstruozi-tatea aceea din oțel inoxidabil, se afla micul sanctuar pe care mama îl păstrase numai pentru ea în cei șapte ani petrecuți la Missing, înainte de brutală noastră venire pe lume. Acolo, cu fața la perete, era pupitrul ei cu scaun, salvat de la o defunctă școală a misionarilor și purtând urmele vizibile ale frustrărilor resimțite de generații de elevi. Cardiganul ei alb, pe care – mi s-a spus – obișnuia

să și-l pună pe umeri între două operații, era așezat pe spătarul scaunului.

Pe perete, deasupra pupitrului, mama prinsese în piuneze un calendar cu o reproducere a celebrei sculpturi a lui Bernini înfățișând-o pe Sfânta Tereza de Ávila. Trupul sfintei pare moale, ca și cum ar fi leșinată, cu buzele ușor depărtate, ca în extaz, cu privirea pierdută și cu pleoapele pe jumătate închise. De o parte și de alta a ei, un grup de curioși privește în jos de pe taburetul de rugăciune. Cu un zâmbet vag și cu un trup mai muscular decât s-ar potrivi cu fața lui tinerească, un îngerăș veghează asupra sfintei și voluptuoasei călugărițe. Cu vârfurile degetelor de la mâna stângă, el ridică marginea țesăturii care îi acoperă sânul. În mâna dreaptă, îngerul ține o săgeată, la fel de delicat ca un violonist care își manevrează arcușul.

„De ce imaginea asta? De ce Sfânta Tereza, mamă?”

Pe când eram un băiețel de patru ani, intram în cămăruța aceea fără ferestre pentru a privi imaginea. Curajul singur nu m-ar fi putut convinge să pășesc dincolo de ușa grea, dar impresia mea că ea era acolo și obsesia de a o cunoaște pe călugărița care îmi fusese mamă îmi dădeau putere. Mă așezam lângă autoclava care pufăia și șuiera aidoma unui balaur ce se trezea, de parcă bubuitul inimii mele îi alungase somnul. Treptat, în vreme ce ședeam la pupitrul mamei, un val de pace mi se așternea în suflet, un sentiment de comuniune cu ea.

Am aflat mai târziu că nimeni nu îndrăznise să ia cardiganul de pe spătarul scaunului. Era un obiect sacru. Dar, pentru un țănc de patru ani, totul era sacru și banal deopotrivă. Mi-am pus în jurul umerilor veșmântul acela

mirosind a săpun medicinal. Mi-am plimbat unghia pe buza călimării de mult uscate, urmând aceeași cale pe care o trasaseră degetele ei. Ridicându-mi ochii spre fotografia din calendar, așa cum trebuie să fi făcut și ea în vreme ce ședea în cămăruța fără ferestre, mă simțeam ca hipnotizat de acea imagine. Mulți ani mai târziu, am aflat că repetatele viziuni ale îngerului pe care le avusese Sfânta Tereza purtau numele de transverberații – cuvânt pe care dicționarul îl definea prin a avea sufletul „înflăcărat” de iubirea pentru Dumnezeu și inima „străpunsă” de dragostea divină; metaforele credinței ei erau totodată metafore ale medicinei. La cei patru ani ai mei însă, nu aveam nevoie de termeni ca „transverberație” pentru a nutri un sentiment de venerație față de imaginea aceea. Cum nu aveam nici o fotografie a ei, nu puteam decât să-mi imaginez că femeia din poză era chiar mama, amenințată și pe punctul de a fi străpunsă de îngerul cu suliță. „Când o să vii, mamă?”, întrebam, iar vocea-mi subțirică reverbera, lovindu-se de gresia rece. „Când o să vii?”

Și îmi șopteam singur răspunsul: „Pentru numele lui Dumnezeu!” Fiindcă asta era tot ce aveam: declarația doctorului Ghosh atunci când mă aventurasem prima dată în mica încăpere, iar el venise să mă caute și se uitase la imaginea Sfintei Tereza peste umărul meu; mă ridicase în brațele lui puternice și îmi spusese cu vocea aceea care imita la perfecție șuierul autoclavei: „VIIIINE, pentru numele lui Dumnezeu!”

Patruzeci și șase de ani și încă patru au trecut de la nașterea mea și, printr-o minune, mi s-a oferit prilejul

de a mă întoarce în cămăruța aceea. Constat că sunt prea mare acum pentru scaun, iar cardiganul îmi stă pe umeri ca amictul¹ unui preot. Dar și scaunul, și cardiganul, și imaginea din calendar sunt tot acolo. Eu, Marion Stone, m-am schimbat, însă nu și lucrurile din jurul meu. Faptul că mă aflu în încăperea aceea mă îndeamnă să-mi trec în revistă trecutul și amintirile. Fotografia deloc decolorată a sculpturii cu Sfânta Tereza a lui Bernini (acum înrămată și protejată cu un geam) pare a-mi cere asta. Sunt nevoit să pun puțină ordine în întâmplările vieții mele, să spun că totul a început aici și, ca urmare, s-a întâmplat asta, și că așa se leagă sfârșitul de început. Deci să purcedem!

Venim pe lume nepoftiți și, dacă suntem norocoși, ne găsim în viață un țel dincolo de suferințe, înfometare și de moartea timpurie care, să nu uităm, sunt datul nostru comun. Eu am crescut și mi-am găsit menirea – aceea de a deveni medic. Nu doream atât să salvez lumea, cât mai degrabă să mă vindec pe mine însumi. Puțini medici ar recunoaște asta, și cu siguranță nu cei tineri, dar, în subconștient, atunci când ne alegem această profesie, ne închipuim că, îngrijindu-i pe ceilalți, ne tămăduim propria noastră durere. Și poate că așa și este. Dar la fel de bine se poate ca asta să ne adâncească rana.

Am ales chirurgia datorită soriei-șefe, acea prezență neclintită din perioada copilăriei și a adolescenței mele.

¹ Veșmânt liturgic purtat pe umeri de preoții catolici (n.red.)

– Care este cel mai greu lucru pe care l-ai putea face? m-a întrebat ea atunci când, în cea mai neagră zi a primei jumătăți a vieții mele, m-am dus să-i cer sfatul.

M-am foit stingherit. Cât de ușor îi era sorei-șefe să sondeze abisul acela dintre ambiție și oportunitate!

– De ce trebuie să fac ce e mai greu?

– Fiindcă, Marion, tu ești un instrument al Domnului. Nu lăsa instrumentul să zacă în caseta sa, fiule! Cântă la el! Nu lăsa neexplorată nici o părticică a lui. De ce să te mulțumești cu cântecele pentru copii, când poți să interpretezi *Gloria*?

Ce nedrept din partea sorei-șefe să amintească de acea corală înălțătoare, care întotdeauna mă făcuse să simt că stăteam alături de fiecare muritor îndreptându-mi privirea spre ceruri cu o uimire mută. Ea îmi cunoștea și-mi înțelegea caracterul încă neformat.

– Dar, soră-șefă, nici nu pot visa să cânt Bach, *Gloria*..., am răspuns abia auzit. N-am cântat niciodată la un instrument de suflat sau cu coarde. Nici nu știu să citesc notele muzicale.

– Nu, Marion, a replicat ea cu o privire blândă, atingându-mi obrazul cu mâna ei ofilită și aspră. Nu *Gloria* lui Bach, ci a ta! „*Gloria*“ ta trăiește în tine. Cel mai mare păcat este acela de a nu o găsi, de a ignora ceea ce Dumnezeu a sădit în propria-ți ființă.

Temperamental, eram mai înclinat spre disciplinele cognitive, spre un domeniu introspectiv – medicina internă sau poate psihiatria. Transpiram la simpla vedere a unei săli de operații. Ideea de a ține bisturiul în mână îmi dădea noduri în stomac. (Și încă-mi mai dă.) Chirurgia era cel mai greu lucru la care mă puteam gândi.

Și astfel am devenit chirurg.

Treizeci de ani mai târziu, nu sunt renumit pentru rapiditate, pentru cutezanță ori pentru abilități tehnice. Puteți spune că sunt echilibrat, că sunt meticulos; puteți spune că adopt tehnica și stilul care sunt mai potrivite pentru pacientul în cauză și pentru situația respectivă, iar eu voi considera asta o înaltă apreciere. Mă bucură să văd cum colegii mei medici apelează la mine atunci când au ei înșiși nevoie de o operație. Fiindcă ei știu că Marion Stone se va implica la fel de mult după operație cum a făcut-o înaintea și în timpul ei. Ei știu că nu mă ghidez după aforisme chirurgicale de genul: „Atunci când ai dubii, taie și scoate” sau „De ce să aștepti, când poți să operezi?” decât pentru a sublinia cât de bine reflectă ele cele mai superficiale minți din profesia noastră. Tatăl meu, pentru ale cărui abilități de chirurg am cel mai profund respect, obișnuiește să spună: „Operația cu cele mai bune rezultate este aceea pe care decizi să n-o faci”. Faptul că știu când să nu operez, că-mi dau seama când sunt depășit de situație și când trebuie să solicit ajutorul unui chirurg de talia tatălui meu – acest fel de talent, acest tip de „exelență”, trece deseori neobservat.

La un moment dat, când aveam un pacient în mare pericol, mi-am implorat tatăl să-l opereze. El a rămas tăcut lângă pat, cu degetele pe încheietura bolnavului, mult timp după ce îi luase deja pulsul, de parcă ar fi simțit nevoia ca atingerea pielii, acel firav semnal în artera radială, să-i influențeze decizia. În expresia încordată de pe chipul lui am citit concentrare deplină. Mi-am imaginat că văd roțițele învârtindu-i-se în minte; mi-am imaginat că-i văd licărul lacrimilor în ochi.

Cu desăvârșită grijă, cântărea opțiunile. Într-un târziu, a clătinat din cap și s-a întors să plece.

L-am urmat.

– Doctore Stone, am spus, folosind această formulare oficială, deși tânjeam să strig „Tată!“ în urma lui. Operația este unica lui șansă!

În sufletul meu știam că această șansă era mică, infimizezimală, și că primul strop de anestezie ar fi putut să însemne sfârșitul. Tata și-a pus mâna pe umărul meu și mi-a vorbit pe un ton blând, ca și cum aș fi fost un coleg mai tânăr, nu fiul său.

– Marion, amintește-ți de a unsprezecea poruncă. Să nu operezi în ziua în care pacientul moare.

Îmi revin în minte cuvintele lui în nopțile cu lună plină din Addis Abeba, când cuțitele scânteiază, când gloanțele și pietrele zboară în jur și când am impresia că mă aflu într-un abator, nu în sala de operații nr. 3, cu trupul înspicat de praf și de sângele unor necunoscuți. Îmi amintesc. Însă nu știi întotdeauna răspunsul înainte de a opera. Fiindcă operezi acum, în momentul prezent. Mai târziu, privind retrospectiv, acel util instrument al isteților și al învățaților, al autorilor farsei pe care o numim M&M – morbiditate și mortalitate –, va hotărî dacă decizia ta a fost justă sau nu. La fel se întâmplă și cu viața, în general. O trăiești îndreptându-te înainte, însă o înțelegi privind înapoi. Și doar atunci când te oprești și te uiți în urmă observi cadavrul prins sub roată.

Acum, în al cincizecilea an al vieții mele, venerez imaginea abdomenului sau a toracelui deschis. Mi-e rușine de capacitatea noastră de a ne răni și de a ne schilodi unii pe ceilalți, de a pângări trupul omenesc. Și totuși,

ea îmi permite să sesizez armonia cabalistică a inimii zărindu-se pe după un plămân, a ficatului și a splinei consultându-se reciproc sub bolta diafragmei – toate aceste lucruri mă lasă fără grai. Degetele mele „pipăie mațul“ în căutarea găurilor făcute de cuțit ori de glonț, ansă după ansă licărind umedă, șapte metri de intestin împachetați într-un spațiu atât de mic. Puse cap la cap, intestinele care mi-au trecut prin mână în noaptea africană ar ajunge acum până la Capul Bunei Speranțe, și totuși, încă n-am zărit țeasta șarpelui. Dar văd miracolele banale de sub piele, de sub coaste și mușchi, viziuni care pacientului îi sunt ascunse. Există oare un privilegiu mai mare pe lumea aceasta?

În asemenea momente, îmi amintesc să-i mulțumesc fratelui meu geamăn, Shiva – dr. Shiva Praise Stone –, să-l caut, să-i găsesc imaginea reflectată în geamul care separă cele două săli de operație și să-mi înclin capul în semn de recunoștință, fiindcă el îmi permite să fiu ceea ce sunt astăzi. Chirurg.

După părerea lui Shiva, scopul ultim al vieții este astuparea găurilor. Și nu vorbește metaforic. Fiindcă exact asta face el: astupă găuri. Și totuși, metafora este una potrivită pentru profesia noastră. Dar mai există un fel de gaură: rana care desparte o familie. Uneori, rana aceasta se produce la naștere; alteori, apare mai târziu. Și cu toții reparăm ceea ce s-a rupt. Este o misiune de o viață întreagă. Deseori o lăsăm în mare parte neterminată, pentru generația următoare.

Născut în Africa, trăind în exil în America și revenind în sfârșit pe pământ african, eu sunt dovada că geografia este egală cu destinul. Destinul m-a adus înapoi, exact

acolo unde m-am născut, în aceeași sală de operații în care am venit pe lume. Măinile mele înmănușate ocupă același spațiu, deasupra mesei din sala de operații nr. 3, pe care l-au ocupat odinioară mâinile mamei și ale tatălui meu.

În unele nopți, greierii strigă *cri-cri, cri-cri*, acoperind cu miile lor de glasuri mârâielile și icnetele hienelor de pe dealuri. Brusc, natura devine tăcută. E ca și cum apelul s-ar fi sfârșit și a venit vremea să-ți găsești perechea în întuneric și să te retragi. În vidul de tăcere care se așterne aud zumzetul ascuțit al stelelor și mă simt euforic, recunoscător pentru locul meu nesemnificativ în univers. În astfel de momente, știu cât îi sunt de îndatorat lui Shiva.

Gemeni fiind, am dormit în același pat până în adolescență, cap lângă cap, cu trunchiul și picioarele îndreptate într-o altă margine a patului. Am depășit acum acea intimitate, însă mie încă-mi lipsește, încă-mi doresc să-i simt capul lipit de al meu. Când deschid ochii către darul unui alt răsărit de soare, primul meu gând este să-l trezesc și să-i spun: „Ție-ți datorez priveliștea dimineții“.

Dar cel mai mult îi datorez lui Shiva asta: să spun povestea. Este o poveste pe care mama mea, sora Mary Joseph Praise, nu a dezvăluit-o, de care neînfricatul meu tată, Thomas Stone, a fugit și pe care eu trebuie s-o încheg din frânturi. Numai spunând-o pot umple prăpastia care ne separă, pe mine și pe fratele meu. Da, am o încredere nețărmurită în meșteșugul chirurgiei, dar nici un chirurg nu poate tămădui rana care separă doi frați. Acolo unde oțelul și firul de mătase eșuează, povestea reușește. Să începem cu începutul...

1

STAREA TIFOIDĂ

Sora Mary Joseph Praise venise din India la spitalul Missing cu șapte ani înainte de nașterea noastră. Ea și sora Anjali au fost primele novice ale Ordinului Carmelitelor de Madras care au urmat solicitantul curs de asistente medicale organizat la Spitalul General Guvernamental din Madras. În ziua absolvirii, mama și Anjali și-au primit insignele de asistente și, în aceeași seară, au depus legămintele finale de sărăcie, celibat și supunere. De acum nu li se mai spunea „stagiare“ (în spital) și „novice“ (în mănăstire), ci „surori“ în ambele locuri. Bătrâna și cucernica stareță Shessy Geevarughese, numită de toți, cu dragoste, Cucernica Amma, se grăbise să le dea celor două tinere binecuvântarea ei și o misiune surprinzătoare: Africa.

În ziua în care urmau să plece pe mare, toate novicele au pornit din mănăstire spre port, într-o caravană de ricșe pe roți, pentru a le petrece pe cele două surori. Cu ochiul minții mi le pot imagina pe novice înșirându-se pe chei, vorbind între ele și tremurând de emoție, cu veșmintele fluturându-le în adierea vântului, în timp ce pescărușii topăie pe lângă picioarele lor încălțate în sandale.

De multe ori m-am întrebat ce gânduri va fi avut mama când, alături de sora Anjali, care, la fel ca ea,

de-abia împlinise nouăsprezece ani, a făcut ultimii pași pe pământul Indiei și s-a îmbarcat pe *Calangute*. Probabil că auzea suspine înăbușite și urări de „Dumnezeu să fie cu voi“ în urma ei. Îi era oare teamă? Avea cumva ezitări? Înainte de asta, când intrase în mănăstire, se rupsesse pentru totdeauna de sânul familiei ei biologice din Cochin și se mutase la Madras, departe de casă, la o zi și o noapte de drum cu trenul. Pentru părinții ei, putea la fel de bine să fie în celălalt capăt al lumii, fiindcă nu aveau s-o mai revadă niciodată. Iar acum, după trei ani petrecuți în Madras, se rupea de familia ei spirituală, de data aceasta pentru a traversa oceanul. Nici de data asta nu mai era cale de întors.

Cu câțiva ani înainte de a începe să scriu aceste rânduri, am plecat la Madras pe urmele poveștii mamei. În arhiva Ordinului Carmelitelor nu am găsit nimic despre ea, însă am dat peste jurnalele Cucernicei Amma, în care stăreața consemnase evenimentele de zi cu zi. Când *Calangute* s-a desprins de la chei, Cucernica Amma a ridicat mâna stângă, asemenea unui agent de circulație, și, „cu glasu-mi de predică, despre care mi se zice că nu mi-ar trăda vârsta“, a rostit cuvintele: „Lăsați-vă în urmă țara, pentru mine“, deoarece Facerea era cartea ei preferată. Cucernica Amma cugetase îndelung la misiunea aceasta: era adevărat că India avea nevoi greu de cuprins cu mintea. Dar asta nu avea să se schimbe niciodată și nu putea fi o scuză; cele două tinere călugărițe – cele mai dăruite dintre toate – urmau a fi deschizătoare de drumuri. Indience care să ducă dragostea de Hristos în cele mai întunecate regiuni ale Africii: aceasta era marea